

Anteekeningen naar aanleiding van een reis door de Iorische bezittingen, Savaelia, Kapoe, Besoa en Bada in de 1ste helft van Januari 1926.

Soepen - Magaoe

Een nuy
 nieuwe vestiging
 grond door
 uit het etage
 afkomstig ^{**} ~~hield~~
^{na} Soet.

Soeta is out.
 Soeta omdat de
 Controleur Bera
 zich onvoldende
 dan een recht.
 Hij is een land-
 bouwbedrijf te
 beginnen,
 welke niet
 tot uitvoering
 kon worden
 gebracht.

Soeta le Soeta. Hij is geen hoofd van den ouden Stempel, die door
 welbesprektheid, inzicht, invloed op de bevolking heeft. Hij behoort
 tot den middenstand. Zijn vrouw Soeta Soeta is een
 hoofdendochter en de eigenlijke Magaoe. Zij heeft een voorvader,
 die voor haar spreekt op vergaderingen waar zij iets wenst te zeggen,
 nl. een vroeger slaaf: Oema van Batili. De Magaoe is al even-
 min een hoofd naar onze moderne opvattingen. Tegensom amb.
 tenaren en personen, die hem niet aanstaan is hij uiterst teruy-
 houdend en past min of meer lijdelijk verzet toe in zijn aanvragen
 met hen. Soeta men heeft belangstelling voor wat hem interesseert.
 Soeta: Soeta, Soeta, Soeta, Soeta voor de uitbreiding van zijn
 nieuwe kamping Soeta, dan is hij wel uit een onmogelijkheid
 te krijgen en trant dan zelfs belangstelling voor verschillende zaken.
 Die belangstelling moet evenwel wakker gehouden worden. Een
 groot belang is daarom dat de verhouding tusschen Magaoe en Soeta-
 landes bestuur assistent goed zij. Deze liet lenigen tijd geleden veel
 l.o.a. te maken over. Ik krijg den indruk dat hierin sedert verbeta-
 ring is gekomen.

^{-Savaelia}
Hiti Magaoe Kapoe. Dit was tot 24 het vroegere landschaps-
 hoofd van Savaelia, in juli '24 werd hij erol ontslagen, „op eer-
 loek“. Over deze m.i. zeer gewenschte wederomstelling handelt
 des. brief n° 504/2 dd 1 maart 1926

Hiti Magaoe van Besoa bevindt de Magaoe gedooft. Heeft daarna
 ook een 2de vrouw genomen. De landing heeft zich bij dezen toestand
 noodgedwongen nergelygd omdat er in de bezittingen in onder-

100
 90/0
 10/3

ling overley der Christengemeynten nog
 geen bevestiging is gemaakt als in de Goro
 Straat, waarbij bigamie volgens de Chris.
 Senaat strafbaar is gesteld. Men acht
 het in sendingsdingen beter hierbij in
 de Keylandschappen, waar zich de publieke
 opinie in dit opzicht nog niet gevormd
 heeft, niet overhand te werk te gaan. -

1 ten goede

De witi-Magave is geen krachtig per-
 soonlijkheid. Zelfs in het kleine Boro
 is zijn invloed op de buitengewone achter-
 lijke toestanden, namelijk merkbaar.
 Een van de oorzaken hiervan is wel
 deze, dat de witi-Magave evenals zijn collega
 ga in Bada en op bedacht is zijne positie
 dienstbaar te maken aan de versminding
 van zijn karbouwerheit, door als de gelyke
 heid zich over het water in havenen op
 te leggen. Een Inlandsch assistent zijn
 dergelyke gevallen bekend.

De witi-Magave van Bada wordt zeer
 door de bevolking daar geëerd. Hij is een
 man van veel invloed door zijn nauwe
 verwantschap met het gytoren landshaps
 hoofd van Bada en wordt eigenlyk ook
 als kroonprins beschouwd. Men Magave
 van Boro negert men ^{hier} min of meer. Het
 is zeer noodig dat de Europeesche bestuurs-
 ambtenaren de positie van den Magave in
 Bada wat naar over brengen en dat hij deze

F Magave met den Inlandschen
 Bestuursassistent maken.

geld meer dan thans het geval is dit
 district van Boro bezet, om voortdurende
 aanvallen met de hoofden door te krij-
 gen, die hij betrekkeijk zelden ontmoet -
 Journal in Bada, waar de hoofden zich zeer
 welken als de lieden van hooft geboorte is
 dit noodig. - Dergelyke reizen moet de F

- Magave, Boro en Bada hebben de noord-
 gende Koningshoofden -
- Tamadui - Boro na Bada
 - Toroa - " " Kende
 - Matoto - " " Boro
 - Hoasa - " " Mora
 - Mitoye - " " Toki
 - Kadourra - Hanambere
 - Kanya - Hanatoko
 - Katetave - Boro na Sjela
 - Jedra ^(Sawalia) - " " Jeterse (hoor van den
 a. witi-Magave Boro na
 Jeterse)
 - Jadongtanga - Boro na Boro
 - Bariri - " " Badi
 - Bola - " " Bolalo
 - Kempe - " " Kempi
 - Kanggira - " " Jahoï
 - Jodondia - " " Jahoena
-
- Relio - Boro na Satoe
 - Bomba - " " Rehe
 - Jade - " " Jeroe
 - Kande - " " Boro
 - Boro - " " Boro
 - Gintoe - " " Boro
 - Taipe - " " Boro

Bata indoe	Ana na	Bontina
Koende	"	Dokele
Banyketao	"	Kute
Boelili	"	Banyko
Kenjeka	"	Dewoa
Kageroa	"	Banyboilo
Tocau	"	Taroe
Tomehipi	"	Songke

En bijzonder gold kampynghoofd in
 Nagas is A Ana na Dora van kam-
 poeng Toassa. Het eenige hoofd van Lage of
 komst. De anderen zijn allen Toana's..

↓ Hij was indertijd de leider der plech-
 tigheden bij de grote feesten in den
 Aoyotem, el te kanta, is nu Christen
 geworden.

Door gres en overleg is hij ook zelf een orn-
 gend man geworden. In dertijd onderm-
 hij sul tegenwerking van ongere kopden
 in Toassa tot den Toana stand behorende,
 dat is thans minder.

In Bera moet het hoofd van Barixi
 Oana na handi veroungen worden door
 zijn kroon, daar thans alle overgang uit is
 gesloten. Aan de sawals was niets gedaan, &

T i Rasi

↓ de school had een heel groot aantal
 absente.

Het kampynghoofd van Kenyggira is een
 onerijk man, de nieuwe sawals waren daar
 met ontrouwenheid bevest, overal elders
 was men meer dan een maand ten achter.

Het kampynghoofd van Bata Gintol
 (Bata) is reeds geruimen tijd ziek en moet
 door zijn anderen Broeder Ana na Denda,
 die man van invloed, die wat te regelen, ar-
 rangen worden.

Orde de hoofden van Bata maakt
 Ana na keke van Bomba een grondiger

Thans neftan der tegelwoordige
 witi. Hagase

Not: zie hier beneden blz. [4?]

Not:
 Bij brief n: 33/2 dd 2 Januari 1926
 wert pluraatum van een geschikt
 aspirant controleur in overweging
 geaan om over eenigen tijd met in-
 tensie/bestuurtoezicht te waanbagen.

opnieuw
 a/b
 1/6

X op het kamp eijn...

beveelt 4 e k
 maakt

indruk, hoewel hij een ten achter staat
 bij het bevingende hoofd van Toassa in
 het regelen der kampyngangereheden.
 De hoogst merkwuurige persoonlijkheid
 is Ana na Dewoa, hoofd van Kenjeka,
 een van het laatste landschapshoofd, hij
 is een man van zeer veel invloed. Hij
 het doorzieren van belangrijke maatregelen,
 konals thans het in voorbereiding zijnde
 kraken van de kerbouwen, is het be-
 stit noodig zijn oordeel te vragen en zijn
 stem te verhooren.. In alle zaken van
 belang is zijn woord een veel gevicht.

In aanmerking genomen dat er in geen
 anderhalf jaar een bestuurraambtenaar
 boven was geweest, viel de algemeene toe-
 stand mee.

Gedurende dezen tocht heb ik mij alleen
 in het bijzonder bemoeid met de het onder-
 houd der kampyng, der huizenbouw,
 de bewerking der sawals en den aanplant
 van koffie.

Op de kwestie van den achterstand in
 de betaling van de belastingen ben ik niet
 ingegaan.. De Controleur zal hiernaau
 een uitvoerig onderzoek moeten instellen.

In Bera is zeer veel achterstand. Be-
 halve door de kampyng kenje van een
 nieuw, onuitdangende koffiesaanplant is, was
 nog oorsind niets over 1925 betaald.

In Blitrap (Kapa) zijn lieden, die in geen
 4 jaren belasting hebben betaald.

De Hlegase zal een opgave van derg-
 lijke lieden samenstellen, die nu overleg

Ter bespreking en regeling door de Controleurs met den Koning van Bada het noodigende, verband houdende met de belasting.

Totals bekend wordt in Soera Schoolgeld geheven (1/2 per jaar per kind, 10,50 voor en 20 kind uit behulpde gezin) en betaald de levende belastingprocenten (20% vanden belastingaanstij). In de berg-landschappen is vanden aanvang of geen Schoolgeld geheven. De toenmalige Kapitein Civil Gouverneur had daar tevens tegen, omdat hij vreesde dat de bevolking ha-ker afkeer voor de School dan in het geheel niet kon overwinnen. Ook thans is de heer Froendreef van Bada d'ze mening te geden dat bij invoering van Schoolgeld de Scholen lieg zouden loopen. In tij-geleeramen op dit geval zou zijn van-ner de zaak door den bestuursamb-tenaar eerst grondig met de hoofden werd besproken. Na doet hier het geval voor dat op de Bada'sche Scholen op een aantal van 540 kinderen 1500 te weinig wordt ontongen. Het een Schoolgeld van 1/2 per kind kon dit te kort te dedden zijn.

De Koning heeft bevestigd om loon stroomde Medenen en verzoekt verhoging van de op-Conten van 20 tot 30. Dit licht mij niet aanterselenswaardig. Na overleg met de hoofden dat hier ook een voorloopig te-klining gewonnen moeten worden. Blijken

met den Controleurs, voor zover ze gebruikt kunnen worden, voor 1000 kullen worden gestuurd, om hier in betaalden arbeid hun- ne belasting in te verdienen.

Kampjongonderhoud en verbetering.
De bekende aanwijzingen werden hiervoor gegeven. Voor het vernieuwen der daken werd 2 maanden, voor het vernieuwen der huizen 4 maanden tijd gegeven. Naar het schouwen der aen is het beplanten met allerlei kleine gewassen, waar de grond goed is, in het bijzonder met koffie met de hoofden besproken.

In Balamphara waar de toestand der woningen zeer veel te wensen overliet (Kapitein wat huizenbouw betreft loven-aan, Bessa is inmiddels goed, in Bada liet men met veel goed gebouwde huizen men), is daarvoor 5 maanden tijd gegeven. Het is zeer noodig dat, om het nu in te- men, de aanwijzingen tenzijze nu afloop van den planttijd verstreken zijn, Kampjong voor Kampjong woude nagaan, opdat de lieden, die niets aan huizen gerven deden, gestraft kunnen worden. Voor zover de Controleurs daarom geen gelijkheid heeft, zal de Majare dit met den Inlandsch Assistent moeten doen.

De Kampjong Soera in Kapoe is pas ge-voond door uit Sabingke afkomstige lieden. De bevolking wordt nu grotendels in vrij goed gebouwde huizen. Omdat de aenly van Sawah de lieden voorloopig

andere namelijk voor de heffing van School geld te zijn, dan moet deze zaak nu na jaanng een grote huizen gebouwd der met den voorzitter van den Koning van worden.

Kondelingen te Pandalo behandeld worden, daar een dergelijke bevestiging de belangen der Koning in de berglandschappen het nauw raakt.

Overigens ~~met~~ ^{moeten} overal de nu in de Kampjong's stroomde landhuizen door woonhuizen vervangen worden. In nu ge- men is om dien arbeid op tijd te nemen, zullen de Sabwah's een goed mogelijk worden verbeterd.

Verplaatsing van Kampjong's.
Tegen de voor zover daarvan verband arbeid heb ik verplaatsing van de Kampjong Kelio en Saiga in Bada niet toegestaan. Alle beschikbare machten moeten besteed worden aan de verbetering van het bestaande en aan den landbouw.

De Kampjong Bengehka het evenwel ver-pleetst worden, omdat daarvoor te-ken en ander was overheid. Borendien het heiden de Ingiastal die deze kam-pong voort, opgewend kunnen worden. Als overvande is evenwel geteld dat men voor de verhuizing eent de materialen voor de nieuwe woonhuizen verzamelt om te voorkomen dat men in de nieuwe Kampjong (1/2 loon met. tenen de tegenwoordig) een jaar of langer in hutten blijft wonen.

Sawabouw. ^{Naar land de verhoging?} Sedert meerdere jaren bestaat er een na bespreking met de hoofden uitge-voerdigde plantregeling voor de Sawah's. Het uitkonding van Sedao (Sawah-lic), Troasa (Kapoe) en Banggira (Bawa) was men veel en sul te kort. Op tal van plaatsen was er nu bijged niets aan de Sawabberwing Gaden, tenzij de pati

Bespreking over de betaling der rechtbelasting. Men verkeerde in de verkeerde verwonderstelling dat er was de bij het Kerstfest geslichte karbon-ten niet betaald bescheppe te worden. ~~Dit is~~ Dit weet men thans. Blijft nu over de misstelling van Kite-ling in geval de gebakte karbon wild overgewilderd was. De Controle hierin in dit land, was tal van verschildende kar-ten bouwen zijn is moeilijk. Voor de hand ligt dat er alle gedachte karbonnen-ten vernieldert kunnen heeten. Dit punt he made te overwegen.

Hs, 1085, no. 15

Attentie

de Indien mogelijk dit gedeelte apart op witte ondergrond filmen

F (niet losse vellen)

aan weeren grond voor de woonruimte verkrijgen, heb ik gantwoord dat het terrein eent door den wegnantri opgenomen moet worden om te kunnen be-voordelen of het groot gewy is, 20 verhu-

b

In bespreking en regeling door de Controleur met den Koning van Bada het volgende verband houdende met de belasting.

Locals bekend wordt in Soerabaja Schuldeft gheuen (1/2 per jaar per kind, 10,00 ronnen et: kind uit behulpde ghein) hi betreft de bevolking belastingprenten (1/2 onder belastinganslag). In de berg-landschappen is onder aanvang of geen Schuldeft gheuen. De Communijs kapi-tein - Civil gheghebet had daar te weeten, omdat hij meende dat de bevolking haer afkeer voor de School den in het geheel niet kon overwinnen. Ook thans is de heer Trouwdrup van Bada dfe mening te geden dat bij invoering van Schuldeft de Scholen lieg houden loopen. . . Ik krijg feleraan fait het geant kon zijn van ~~naar~~ de kate door den bestuursamb-tenaar eerst grondig met de hoofden werd besproken. Na doet zich het geant voor dat op de Bada'sche Scholen op een aantal van 540 kinderen 1000 te weinig wordt ontbongen. Het een Schuldeft van 1/2 per kind kon dit te kort te dekken zijn.

De Koning heeft bevestiging van loven stemde Medelen en verzoekt verhoging van de op-Conten van 20 tot 30. Dit lijkt mij niet raadbelevenswaardig. Na overleg met de hoofden zal hier een voorloopigke-likening gevormt moeten worden. Blijken

met der Controleur, voor zover te gebruiken kunnen worden, naar 1000 ronnen worden gestuurd, om hier in betaalden arbeid hunne belasting in te verdienen.

Kampjongonderhoud en arbeiding.

De bekende aanwijzingen werken hiervoor gegeven. Door het vernieuwen der daken, werken & maander, voor het vernieuwen der huizen & maander tijd gegeven. Na het doorschouwen der aen is het beplanten met allerlei kleine gewassen, waar de grond goed is in het bijzonder met koffie met de hoofden besproken. . .

In Batanghaia was de toestand der woningen zeer veel te verslechterd oerliet (Kape thant wat huizenbouw betreft boven-aan, Bessa is minder goed, in Bada liet men niet veel goed geboude huizen meer). is hiervoor 5 maanden tijd gegeven. Het is zeer noodig dat, om het vernieuwen, de aanwijzingen tenijnen na afloop van den plantijd aen te streken zijn, Kampjong voor Kampjong woude nagaan, opdat de lieden, die niets aan huizen geseen deden, gesticht kunnen worden. Voor zover de Controleur daarom geen gelijkheid heeft, zal de Magare dit met den Inlandsch Assistent moeten doen. . .

De Kampjong Soerabaja is pas ge-voord door uit Sabingke afkomstige lieden. De bevolking wordt nu grotendeels in vrij goed geboude huizen. Omdat de aenly van Bada de lieden voorloopig

Handwritten notes in a smaller script, possibly a different dialect or a summary of the main text.

In de Kampjong kelio kon verplaatst worden om een lo Mr. diehter bij den weg te komen, wat mij onnoodig voorkwam. Saija's Promers, indertijd uit de bergen naar de elkte gheald, ~~was in~~ wenschen uit de modder te geraken was ~~om~~ en te verhuizen naar een drooger terrein tusschen Batanghaia en Bende. . . Slechts voorloopig moeten zij naar blijven, het staj-nerende water in de onmiddellijke nabij-heit dier Kampjong, moet evenwel met behulp van heeren dienstplichtigen van Batanghaia gederuurd worden, wat niet moeilijk schijnt. De weg door de Kampjong moet geheel met gras begroen worden, hi anders te modderig wordt in den rezentij. . .

Op een verzoek van den witi. Magare van Bessa om de hoofdplaats Bada te mo-gelyk te maken om dierren grond voor de woonruimte te verkrijgen, heb ik gantwoord dat het terrein eerst door den wegnutri-oppromen moet worden om te kunnen be-voordellen of het groot genue is, et: verhu-

Deel werk zal geven, zellen hier dit jaanrygen grote huizen gebouwd worden. . . Overigens ~~zullen~~ ^{moeten} overal de nu in de Kampjong's steunde ladinghuizen door woonhuizen verange worden. Om ge- men is om dien arbeid op zich te nemen, zullen de Sabund's zo goed mogelijk worden verbeterd.

Verplaatting van Kampjong's.

Tegens den ges kover daarvan verboden arbeid heb ik verplaatting van de Kampjong kelio en Saija in Bada niet toegestaan. Alle beschikbare krachten moeten besteed worden aan de verbetering van het bestaende en aan den landbouw. . .

De Kampjong Bantjeka zal evenwel ver-plaatst worden, omdat daarvan reeds een en ander was overheid. Soe indien zal hiertoe de Inziantal die dees kam-pjong vormt, opgeruimd kunnen worden. Als omvande is evenwel gesteld dat men voor de verhuizing eerst de materialen voor de nieuwe woonhuizen verzamelt om te voorkomen dat men in de nieuwe Kampjong (1/2 loo mt. tusschen de tegenwoordig) een jaar of langer in hutten blijft wonen. . .

Sawabouw. ^{Na hndt de vryheit?} Sedert meerdere jaren bestaat er een na bespreking met de hoofden uitge-voerde planting van de Sawab's. Het uitkonding van Sedow (Tawwa-lic), Troasa (Kape) en Sanggira (Bessa) was men veel en sul te best. Op tal van plaatsen was er nu bijndt niets aan de Sawabbevolking gader, tenzij de pati

7

8
Kijng slechts kal worden toegestaan
schuilen. Volgens jawo geen verlaten
van de bewerking der sawaks is zoals thans,
d. dat de materialen voor de nieuwe huizen
eerst verzameld moeten worden.

Kleds over de 2 maanden op de huisebedden
stont. In Bado, van de aangegeven tijd
ommer en maand later is, Scheer het een-
loos, loos niet eger te vallen worden, wellicht
met uitzondering van de kampongs
Bomba en Keltio.

De meest Stellige huizen zijn aan de
kampongsborden gegeven om begin Februari
met kerkte om de arbeid te gaan. Meer
dan 10 huizen waren uit de Beryland.
Schapper mede new boerengondoli en Tente-
na om hun de de wijze van bewerking
der sawaks te laten zien en het gebruik van
de eg, als ook een padi stampender.

De oorzaak van de achterlijkheid der ber-
landschappen in dit opzicht is tweeledig:

A. De invloed van het heidendom, ten gevolge
waaran met het ^{hoor} ~~bestaan~~ van de oogl-
geleidenbelangrijke vindt den welke be-
staansregeling ook, die meest den invloed
van deze "trijngriesters", die hier boudien
niet belangstoo te werk gaan bij de toepassing
hunner praktijken. Zij schijnen er
voor te zorgen dat de rijds kich op een
hun welken tijdstip voor de bewerking
hunner velden, waarvan de meeste onderhouden
zij helpen, door bouwen. - Zij zijn meestal
van den stand der twana's en hebben ook daer-
door veel invloed op de andere kampongs-
bouwers, hun ¹ Slaven.

Den slagere verwacht ik nog te dragen voor
de opgave der namen van de trijngriesters
van Amrien in de verschillende kampongs.

Mocht er een vlgend jaar weer een duit-
lijk steven naar uitstellen der sawakke-
werking zijn, dan moeten de hier genoemde
lieden opgevat en naar Doro gebracht worden.

7 is nog zeer groot.

1 eerlijds

A

3/

9
L. Bado is men in dit opzicht het meest
vasthoudend. Sawakia is bijna geheel
tot het Christendom overgegaan, ook in
Kapoe zijn deze invredes steeds minder
sterk.

De andere oorzaak ligt in de wijze van
bewerking der sawaks. Niet dat bij uitbre-
ding gebiedt dit met de partij, als
regel door de karbouwen, die daarop gedree-
kerd in twee of drie geledeer achter elkaar
verschruende, naar aanweldoten, over en
tegelde sawakke heen en teruggedreven
worden door op de dijken staande mannen,
die daarbij een vrolijk gezang doen horen.
De vroeger Slaven hielden geen karbouwen
in eigendom. Ze kunnen die van hunne
heeren uit den tijd der Slavernij ~~heeren~~ in
gebruik hebben, op voorwaarde dat zij de velden
dier aanvrielijken bewerken. Grote complexen
Sawakken, enkele versingende karbouwen-
kellers behorende, worden op die wijze eerst be-
werkt, de sawaks van de grote menigte
(parente, zoals men deze onder kent staande
lieden meent) volgen later wel. Ieder onderdeel
is daar uit den aard der zaak niet groot.
Verbetering kan hierin eerst komen door
nauw het met de partij bewerken der sawak
het bepluigen ingang te doen vinden. De voren
het tot modder vinden van den grond noodig
ge is à 30 karbouwen kunnen ^{de} vroeger door
kich niet ~~aanweldoten~~, ~~met~~ in stil om te ploegen,
kan men kich ~~aanweldoten~~ koudes te grote bevre-
ten aanweldoten.

Als de meest veel om voortdurend goed
toezicht op de sawaks te waakzamen gedurende
den tijd der bewerking moeten de lieden

~~Ranong~~

mantri's van de Sambokan (Kopie, de
Kabuwas) en Ranong? (Bade, K'Ginta)
met het toelicht op de land' s belast worden,
waaronder hunne bekoldiging met 10 à
15 Smanas ware te verhogen.

T Stadje de kampong tanga
kan een groot complex gronden bevoerd
worden met water uit de rivier van
dien naam. De landbouwrichters
het zoo spoedig mogelijk de noodige op-
metingen maken doen, waarbij gebruik
zoude te maken van de leiding, die de be-
volking hier met eijer middelen ver-
tijds aanlegde, nog voor de komst van
het bestuur. Het werk moet een
spoedig mogelijk zijn, omdat het anders de
krachten der aanwerijge bevoerdient, liek-
ge te over gaat.

De Magan vraagt hulp van de land-
schepkes om van de lieden van Maholo
en Haduwana een vrucht te verstrekken
van het koop van karbunnen in Bade'.
Ik geloof niet dat dit de juiste manier
is om in het gebruik van ~~een~~ van die kom-
pings te voorzien. De Conduleur overneemt
hierom een oplossing.

[Het Kijer]

Dat een land als Bona waar bij goede
bewerking van den grond een uitvoerover-
schot van honderden pikuls rijst enu kun-
nen kon, - de rulle van Bona is flitselijk
een grote swak - voor de kleine huidige be-
king (ruim 500 lieden) nauwelijks genog
middel is, om te behalen in het korenje.
nuande, zijn overzake in het uitkerven
de manen van de kuststaden om
deze geld te verdienen. In het bijzonder de
to Bona en de to Bada zijn zeer overvloedig.
In het laatste district, eigenlijk landbouw,
want het vrucht een op rijkteel stand en van
de andere landbouwjes een onderscheiden
geheel, maakt men het dat minder omdat
het vrij dicht bevolkt is (4600 lieden).

De natuurlijke bevolking dezer streken
moet eens per jaar naar beneden om door
het koren van boschproducten, het werken in
de klappertuinen aan de kust of het hegen van
ebbenhout voor de hand van regeninges,
de noodige bekoldigingpeningen te verdienen.
Bona gaat daarom uit een bepaalde kom-
pung slechts een deel der manen, dat voor
de overigen ook geld geest verdienen.

Het de hoopjes is beproven te beginnen
met dit jaar nien vand te laten gaan dan
voor een bepaalde tijd om en op te letten dat
de tijd van terugkeer van de landbouwver-
keersleden valt. Bij overvloedigheid van den

vastgestelden tijd moet er bericht naar
Bona worden gekonden met verzoek de lieden
op te ratten. Het meer in dezen geest gevesen,
loek niet doorgerette regeling, Perge constant
obras. -

Tez en middelen door den verkoop
van eijer producten geld te verdienen, dan
is dit lange teken niet meer noodig. -
Van de hoge leging der berglandschappen
en het des over het algemeen goed grond, is
het planten van koffie ook een van de meest
aangewesen middelen om tot die op een
mindere product te komen. - Te shal.
te dit een punt van bespeking met de hoof-
den heeft uitgemerkt. -

De kampong Lab gronden voor het be-
planten met koffie geschieden, waar
ieder gevin. een ruw à 100 ~~ruw~~ en uit-
planten, behalve wat er nog op de even in de
kampong gepland kan worden.

Kampong Maholo is een deugtelijke
keergoede vruchten dragende tuin.

De indertijd kornade gevesen paven
zijn om twee redenen niet gelukt:

1. Bijdelijk overet van de koolking omdat de
ouder van daga, voorgeven dat het doen
van toe iets overvloedig als het planten van
koffie den. Tevoren de vruchten toe ge-
uekten.

2. De grote afstand van de kampong, waerop
die tuinen uitjes aangelegd werden. - De lie-
den van Maholase moesten lo k. h., andere

T. h. of meer loopen. Het gevolg is dat de
meeste die tuinen door loek zijn overvloedig
en geen vrucht meer dragen, gelijk ik pas voor-
lijk kon vaststellen.

T koffieplantjes

(Kopie)

[Gleuend]

Met de schoolmeester, die er indertijd
 waren is het niet veel beter gegaan. In den
 tijd van tijd tusschen Bestuur en Leiding
 is het aan doen liggen van schoolmeester
 door het bestuur verboden (n.v.w. hoorde hier-
 van den heer Woensdrecht Leiding te worden
 Bader). Het hoofd van Bestuur heeft een
 verlaten schoolmeester, als ik mij niet vergis,
 voor de Christen gemeente aldaar weer in
 onderkoning
~~Leiding~~ doen nemen. Het boomen zijn om
 onweltdingent.

De Hagare heeft ^{eenige} ~~haar~~ maanden
 in de ghanden beplantingen te doen weten of
 er waar de terreinen voor het koffieplanten
 der verschillende kampongs ^{zijn} ~~zijn~~ gevonden.

In Kapoe aan de grens met Besoa doet
 zich de volgende moeilijkheid voor. -
 Lieden van Sadantanga (Besoa) zijn van
 daar uitgevoken naar Rompo, gelopen aan
 den weg naar Besoa tusschen de rivieren
 Rompo en Soire. Reden is de verandering van
 hunner door het kamp. hoofd van Sadantanga
 van hebsrij. De leider van de uitgevokenen
 is Oema van Sope, de Jasoel van Sada-
 ntanga. -

Ze hebben in onvrie oorspronkelijke vestiging
 in een kwamachtbare steek, waar ook de
 wijk aangelegd kunnen worden. -
 Tegen deze vestiging betrust mijnerzijds
 geen bezwaar, te heeft der langer afstand
 van meer dan 30 k. k. van Kapoe naar
 Besoa. De Hagare liet deze vestiging ook
 gaarne omdat het aannemelijk is dat tal

M.

22. Noot.
 Onder leiding van den witi Hagare van
 Besoa konden de sawahs die naar Rompo
 verhuide lieden, onder de bevolking van
 Sadantanga verdeeld worden. Hiervan
 namme te doen. - Het verhoogen dier
 sawahs werd in overle met nijldom der
 Hagare niet toegestaan.

van naar Kolawit uitgevoken lieden van
 Besoa, ook de in k. k. Kiangko in het Soe.
 Sde gevestigde kief. dacht hi. kullen overen.
 In komen dan ook geneg lieden over en
 school.

Het kamponghoofd van Tatabatare oppo-
 neert echter. - Het gebied behoort nu tot
 Kapoe. De boezgronden daar behooren
 niet hi. zeft tot de w. k. k. van vromderde
 kampong Tatabatare. Hij zeide eerst dat
 terrein uitgevoken te hebben voor de aan-
 te leggen koffiestruiken van Tatabatare, hevel
 deze op 7 k. k. afstand van Soire zouden
 komen. Daarna gaf hi. te kennen te ver-
 ken dat een aanzienlijk deel van de lieden van
 Tatabatare daar ook heen zou ~~trekken~~ trekken.

Kalawit onderzocht wederen of de grens
 met Besoa inderdaad de ^{linie} Soire is. - Daar
 het uitgedaten is dat beter is dat het toch
 steeds kleine aantal kampongen van Besoa
 niet nu meer slinkt door overgang van een
 deel naar Kapoe, wat kunne blijvende ves-
 tiging in Rompo kon betekenen, schijnt
 het beter dat zij naar bevinden de Soire,
 in dat geval verhuizen. Het terrein daar is
 ook goed, maar niet zoo uitersmate mooi
 gelijken voor een kampong als Rompo.

Bij zijn aankomende bezocht in aan Kapoe
 kal de Constanten hierin en beliding
 wisten nemeren goed doen daarvan niet
 allen het kamponghoofd naar alle oudsten
 van kampong Tatabatare te komen.

11

- te 18. 2.

In Besoa maken de grote Jamb.
 vlakten het meest geschikt terrein voor de
 koffieteinden. Ook hierover heb ik van
 den Negare gerapporteerd worden.

In Bada ten Slotte naar gemakkelijker
 goede gronden voor de koffiestelt dan in
 Besoa te vinden zouden zijn, wordt dit
 het al d'iet slagen van een aanplant geheel
 beheerscht door de vraag of al dan niet
 maatregelen tegen de Karbonenplaag
 genomen kunnen worden. De zijn name-
 lijk in het kleine Bada en paar duizend,
 geductelijk verwilderde Karbonen. De
 Landen worden ^{overdag} noch geheel, noch des
 nachts gekraald. In den tijd der Sirokhe.
 werking worden te ophooven.

Alle aanplantingen worden door die dieren
 vernield, dikwijls ook in de komposten.
 zij er zeer sterke ophoeringen zijn.

In Bodanghais heb ik de bezetting hier-
 over met alle hoopjes ingeleid, die mij toe-
 zeyden, bij een vlytwerk het resultaat
 hunner onderlinge bezettingen te zullen
 mededeelen. Gelyk de ervaring geleerd
 heeft, is een deel zonder meer van glas met in
 deze. De zaak met vrymildig voorkeid worden,
 maar kan als het bestuur denoodige taak
 gebruikt, slagen. De Bestuursassistent is van
 alle moeilijkheden aan de oplossing van dit
 vraagstuk verbonden, volkomen op de hoogte.
 Een grote factor is hier ook weder de verhou-
 ding tusschen de vryen huren en slaven,

In de tot Slebes en Onderk. behoorende
 landschappen Keroni en Rampi

de rijk, soms een paar honderd karbon.
 een bezittende en de bezitslozen.

de Landing.

De ~~het~~ de Landelingen hier verklaamt, zijn
 de huren, Friendsdyt (Bada) en Kerseljik
 (Bona, Kapre en Jawaalia). ~~is het een wel mo-
 gelijk het belang der bevolking samen te
 werken.~~

Het landschap Jawaalia heeft nog meer
 weinig heidelen. De school is minder
 goed, oorzak hiervan is wel dat het Bada'sch
 overtal is bij het onderwijs, in tant die ook
 minder met het Jawaalia'sch (het Baria)
 verwant is dan met het Kapre'sch en Besoa'sch.
 In die landschappen is het ook overtal bij het
 onderwijs, maar wordt daar niet gemakke-
 lijk verstaan. De kinderen in Sidaa krij-
 gen amkes in een taal, die ^{hun} ~~de~~ ^{zelf} ~~de~~ ^{zelf}
 machtig is. De vertalen van het onderwijs
 zijn, dan ook weinig bevredigend. Het ver-
 dient aandacht op deze school of het
 Baria's of het Malink tot overtal te nemen.

In die vryer school gingen

De school bestaat hier reeds 14 jaren, de jonge
 lieden van thans, jonge mannen en jonge
 vrouwen, verstaan veelal Malink. Het
 Baria'sch staat dicht bij het Baria, m. i. ver-
 dient het aandacht op de bevestiging van de bevestiging in
 die taal op de school in Jawaalia gebruik
 te maken.

In Kapre maakt het Christendom gesta-
 dij voortgang.

Besoa is nog sterk in zijn heidendon, de be-
 woners worden hier door ook heel weinig

16
In gaat het Christen worden der
kleine lieden vooral mogelijk tegen

Logankelijc van invloed van der hervorming.
In alle verbandschappen, maar in het
bijzonder in Bada, houdt de stand der van-
kerlijken met alle macht het heidendom
vast, omdat hij niet ^{willen} het Christen-
dom ingang vindt, het met zijne privileges
gedaan is. In Christenkerken is het niet
denkbaar meer dat lieden zich zonder meer
met eenige karbunnen laten bevoeten, omdat
ze het gevaar hebben bij de ontginning van
een stuk grond om hun loon aan te
leggen, boonen aan te kappen, vorenglieden
van den toestand elders aanpakken
manen te mogen maken. De heer Trouw-
drecht zal ontbids zijn grote werkzaam-
heden mij jaren noodig hebben om de ster-
ker verstand herte overnemen.

Maar al eens verschil van inzicht tus-
schen Bestuur en Kending bestaan, het is
meer noodig dat de bestuursambtenaar
der moeilijke kendingarbeid niet nog
meer kennelijke door het gely van der
Kending tegenover de bevolking noodeloos
te klagen.

De strijd om het oery van het bestuur
tegenover de Kending, dien voor enige
jaren een bestuursambtenaar zende te om-
ten aanbinder, is een grote dwaasheid.
Bestuur en Kending zijn ^{leijde} in het belang
der kolonien, niet om eigen glorie. Wie
houdt schij bij dat het belang der kolonien,
het volken door de bevolking van het heiden-
dom, koninkrijken bleef, ook een bestuursbe-
lang is. - Torden deze beide hoofden in het

17
ongehouden dan kunnen zich geen ver-
handelingen uit ^{het} tuit rondom verschil in
inzicht ontwikkelen.

Gesondheidsstaand

In Javaalin Bawa en Bada heerschen
dikwijls hoortse. - Frankoesia komt
niet veel voor in de verbandschappen. Merk-
waardig is dat Nagre, in tegenstelling met de
andere verbandschappen steeds vrij is ge-
bleven van pokken. - In dit feit is een over-
levering verboden, die de hoofden kennen.
De Conbaken brakte een oplossing voor de
navolgende moeilijkheid te vinden.

De Zelanden assistent heeft kinine in
beheer om aan de ~~het~~ verkoping te verko-
pen. In den verkoop komt natuurlijk
niet veel terecht omdat de Kending van
Bada en wellicht ook die van Nagre van
meening zijn dat de malaria ~~op die wijze~~
niet bestreden kan worden, wanneer de kinine
verstuiging niet kosteloos geschiedt. De
verstuiging zonder betaling ontbreekt hoewel
heden kinine, stellen de Kendingen van
in staat hun inzicht te volgen, hier het origineel
gevan der Zelanden assistent, die zich
door de open verstande plicht de kinine te
verkoopen, is een enigsmits moeilijke parket
niet gebracht.

In het Bada' sche koninkrijk koning
genueken voor. De heer Trouwdrucht heeft
dat er uit de voor aankoop van medicijnen
uitgetrokken gelden, een bedrag beschikbaar
gesteld kan worden voor den aankoop van
joodkaliom, met welke toediening zeer
goede resultaten worden bereikt.

Jahnmaken. De leiders en kangen
namen een zeer belangrijke plaats in bij de
bevolking der Berglandschappen.

Het bleef mij dus de kending van Bada
ernstige tezwaren had ^{tegen} de uit Kapoe
inleverde leiders met een, het 19. mo.
dangki. - Dit in Kapoe geen aanleiding
geeft tot moeilijkheden scheen dit in Bada
wil te zullen doen. Bij de hoorden had de
meening voortgezet dat de kending het had
verboden. Na onderling overleg met den
heer Troensdrecht en de hoorden heb ik on-
der verbod, waar ik het tegen gekant ben te
ontgaan, in een brief aangegeven onder welke
voorwaarden deze dan kan worden toege-
staan? (De brief is in bijlage bij den bestuursaris-
tent).

Schillende onderwerpen.

De verwelkoming van bestuursambtenaren
heeft met de daarbij aangeboden gaven
(rijst, eieren en een kip) betuift, ongewachte
afmetingen aangenomen, dan niet alleen
in de kampong, waar men oernaakt, maar
ook door alle naburige kampongs en door
die, waar men doorheen trekt, die gaven
worden aangeboden. In Bada wordt dan
breedter hetzelve onder Nagave en den
bestuursassistent gebracht. Ik had vroeger
uit Bada weggende de kati rijst en tal
van kippen over. De rijst verdeelde ik onder de
20 mijn met bijvoeringpottoli sergerellende
hoorden. In een volgende keer wensch ik zoo
als evenwel niet. De hoorden Nagave woe-
de te berichten dat het ~~beleg~~ van deze gaven
bij het st. bereik van een der bestuursambten-
ken uit 100 van de Berglandschappen gaarne

Thoo anij knis mogelijk moet men de
lijke gebruiken en vermen niet verboden,
om het verheude er uit wegnemen.

Laankieden

Op de gebruikelijke wijze door in
draakt gekende vrouwen

kal aanwezig worden, doch slechts in
de kampong, waar talvonden oernaakt.

De wegnemtri's.

Met Landemittelraan bij de jonge reizen.

De heer Troensdrecht is er om oetruigd dat
de voorstelling van zaken als onder de jonge
doekters dit bij elkander doen ten eenenmale
brijst is. De onder lieden zijn die dit doen,
maar men schijnt hiervan niets los te la-
ten. De bestrijding van het misbruik moet in
i. krachtig worden voortgezet (vide conser-
pondentie), maar in loovere op andere wij-
ke, dat de vader of oudste mannelijke bloed-
verwant verantwoordelijk wordt gesteld en
gestraft te 100. Dit zal zijne uitwerking ten
goede niet missen...

De wegnemtri's.

Boven werd reeds vermeld dat het wensch-
lijk is beiden met het bezitt- op de sam-
werkzaamheden in hun versant te belasten.
Tambokan, de mantri van Kapoe en Fawal-
lia, is een bekwaam en ijverig man, reeds
13½ jaar hier werkzaam. Het dien hoefde ver-
dient hij enige verhoging van inkomsten.
Hij heeft een bijzonder mooi aangelegden en
onderhouden hofstetuin te Kadrewa, die
hem voorbeeld voor de bevolking is.

De mantri Rangkong van Bada, weger
kendingsoer is een buiklave man,
maar moet streng gecontroleerd worden.
Zijn wegeandee is beduidend minder goed
onderhouden dan dat van Tambokan.

Jan ten kanten kersten mij klachten
om het niet uit betalen van de, oetruuldij-
de, heevendienst toeslag van lieden, die aan
lieden, die aan den wey Sangginora. Sebiny-

↳ over kort

Noot: Deze klachten gelken toegekende betaling voor het werken aan den weg van Bomba naar het Soothor.

Noot: Deze mededeeling wordt bescreven door den ouder Jukunduker Assistent Jaroel.

ka en Sebato. Sanyginora werken door den Juk. assistent Henoa. ^{Songetu} klachten van Beder van Pada seruan ^{t/son} den sendeling alder, die van den Jarak van Melke en 75. m. liden onder heer Najoo.

In dit verband valt te vermelden dat de sultan van Pada al permitte voor het werken van een traic floor of 300 kan hebben ontonggen. Dit is ommeven. Sika. heeft hij konkel geld ontonggen dat is daarom reker een deel voor de huurdienst, lichtigen geweest. Nader onderzoek is hier onnennet ^{schijn jaren her.} ook al dateert de melame van ^{glo.}

Hierbij schil ik aan het verzoek van Sambokan om ^{de} hen. toegekende, maar moet door hen ontonggen permitte voor het door hen. gevonden traic om een deel van den weg van Sabingka naar Sanyginora te mogen ontonggen. Anderen, die daarvan mededen ontonggen hen aandeel. N. i. dient bij 700 te ontonggen. Traveling on wegen.

1. Een groot deel van de liden afkomstig uit Savallia en Nape (met uitzondering van de kamjong Totokave) gebreukt den weg van Pano, het hoogste punt van den weg naar Soth, naar Samadui. Dit slechts 6 N. H. lange pad met enigzins beter begaanbaar gemaakt worden. Men springt thens meer naar beneden dan men loopt. Bij de komst van den Assistent Resident Griken (of Hentholt) uit Donygal is dit reeds geschied. De weg heb toen een 8 N. H. lang zijn geweest, ^{is reeds}

niet onderhouden en thans niet meer bruikbaar.

De het traic van Bomba naar Boejanponndoli niet afgevoert worden de laatste w. m. overbieden. er nyoan. - Beder van Santja en Saipa zullen ait werk onder leiding van den kapela kamjong van Boejanponndoli weder afmaken.

Het gedeelte van den weg dat tot Bode behoort, loopt van Bomba naar de Soens rivier. Het is wenschelijk dat de uuyman tri om Bode hier met een 15 tal huren. dienstplichtigen longkast om de overgang van de ontebare grote boomstammen, die orde den weg liggen in goeder staat te houden. Bij hen dan tevens het pad voor loover het nog niet afgesmaakt is, afmaken. Bij die geregelde weginvesties kan het ^{toch} verhoor aan de Me. hi telkens voor loover noodig hersteld worden. - Tot Boejanponndoli over land doorgaande, kan men den weg zonder te grote ^{verminder} inspanning met tweemaal overnachten affeggen. Op den middag van den 3° dag komt men dan te Bomba aan.

Vericht op gewonde dieren.

De Jukunduk assistent met in overleg met den Nagoo de opdracht gegeven worden om, wanneer hij met den sultantri op dienstreis is regelmatig de pikhooparden ~~af~~ of ^{of} in andere op worden te onderzoeken. Gewonde, te jonge of dweltige paarden moelt gestraft worden. Het den. Nagoo moet te bespreken wat de meest praktische manier is om overtreders deser bepaling te straffen. Den sultantri worde verder een daaronder

↳ persoonlijk

T eens in de twee maanden

7 Voor de reeruit over de Sawaellia- ^{by Bomba} ~~Union~~ worden 2 nieuwe prannen gevonden waarvoor 75 betaald moet worden. Sanyklier dees punt keer reuk gebruikt wordt o.a. door de hinderen van Pelio die te Bomba op school gaan en da ieder die van Bawa komt deren weg volgt, is het noodig ^{Het gebruiken om} dat de weymantri zich telkens gaat over. Tuzgen dat de ~~font~~ font in goeder staat blijft.

De schep uitsteeksel

gehakte riel verdukt om overal en steeds
aan te brengen. Toon daer i' niet gebruiken,
deren vorderen door afrijlen onschade-
lijk te maken.

Maggaan moet worden:

1: Of thans 15 schooltjels en 10 banken
vande school in Kitoepe (Tapoe) gereed
zijn.

2: Dat in juli a. s. een nieuwe school en een
nieuw huis voo den goern in Troessa ge-
bouwd zijn. De kamponghoofden van
Troessa en Kadreuaa hebben dit bij de te Tratu.
Lae gehouden besprekingen overzich genomen.

3: In April met de atap van het goervakuis
te Tratuave verwisseld zijn.

Het g'huis van den overzuer assistent
Tenda te Tratuave wurde door het land-
schep overgenomen en ter bewoning gegeven
tegen een geringe huur aan den tegenwoor-
digen bestuursassistent. Doornak en zijn
geris. Voentuel worden hier thans niet
uitbetaalde gelden aan de heere diens-
plichtigen, lander met den kooprijcs ver-
kerd kunnen worden.

Den Comberleur wordt ten eerste ams.
bevolen na mijn vertrek toe te sien dat
het koninkje onder Magare, die de partieu
hier te d. s. hier bezocht, een goed thuis heeft
en niet in de k. Jovantalo bij Mohammeda
nen onder dat gebracht zijt.

Joro 7 Maart 1926

De Assistent het.

[Handwritten signature]

hiet plonen

